DR. JOSIP BUTURAC

IZ PROŠLOSTI CIRKVENE I OKOLICE

GMK

1982.

KRIŽEVAČKI ZBORNIK II

Dr JOSIP BUTURAC

IZ PROŠLOSTI CIRKVENE I OKOLICE

Cirkvena je bila u prošlosti znamenito naselje, sjedište feudalne gospoštije, tvrđava za obranu od Turaka, povlašteno kraljevsko trgovište koje je slalo svoga zastupnika u Hrvatski sabor. U novije vrijeme ona u razvitku ponešto zaostaje zbog blizine Žabna i Rovišća, jer su ta naselja smještena na važnim prometnicama i imaju prikladniji geografski položaj.

Okolica Cirkvene bila je u srednjem vijeku gusto naseljena. Ovdje se i danas nalaze sačuvana starinska sela: Kenđelovec, Ladinec, Hrsovo (Horsova), Markovec, Bolč, Praščevec, Farkaševac, Kabal (Kebelj), Mački. Ostala sela: Kuštani, Novi Glog, Brezine, Majur, Ivančani, Zvonik nastala su poslije turskih ratova na garištima popaljenih starih sela kojih se imena nisu sačuvala. No sva ta nabrojena sela jesu geografska cjelina, okupljena stoljećima oko cirkvenske crkvene župe, iako su u upravno-političkom pogledu bila podijeljena u prošlosti i u sadašnjosti: nekada među dvije satnije, zatim među dvije upravne općine (Žabno, Farkaševac), pa i danas među dvije općine: Križevci i Vrbovec.

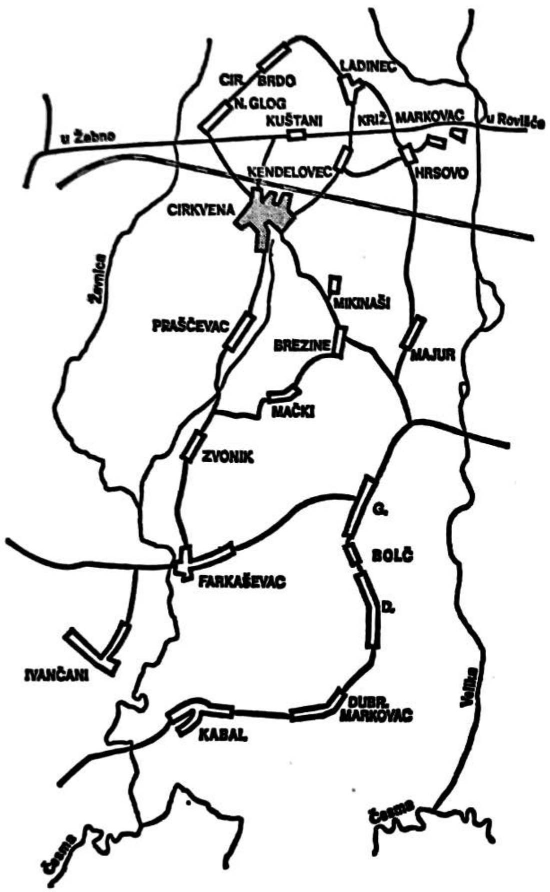
O Cirkveni su do sada objavljeni samo manji povijesni prikazi s dosta netočnih podataka.[1] Danas je lakše izučavati njezinu povijest jer su tiskani brojni dokumenti koji se odnose na prošlost područja oko Kalnika i Bilo-gore. U ovom našem povijesnom prikazu obuhvatit ćemo Cirkvenu i okolicu kao povijesnu i geografsku cjelinu. Povijest ovoga kraja podijelit ćemo u tri razdoblja: 1) Kasni srednji vijek, 2) Obrana od Turaka, 3) Od 1700. do danas.

KASNI SREDNJI VIJEK

Ništa se ne zna o Cirkveni u ranom i cvatućem srednjem vijeku. Sačuvani dokumenti iz kasnoga srednjeg vijeka svjedoče da je tada Cirkvena postojala kao naselje i kao plemićki feudalni posjed ili gospoštija srednje veličine. Tu se nalazi utvrđeni plemićki dvorac (curia, castellum). Zabilježena su imena pojedinih plemića i plemićkih rodova, njihovi posjedovni i ženidbeni odnosi. Manje su poznate njihove posebne društvene i kulturne prilike.

Cirkvena je sigurno naseljena već u XIII stoljeću. U njezinoj okolici postoje tada naselja: Rovišće na istoku, a Žabnica, Haganj, Lubena, Gradec, Repinec na zapadu, Štefanovec, Poljana, Sveti Petar Čvrstec, Većeslavec i Sesvete na sjeveru, a Dubrava i Koritna na jugu. Crkvene se župe nalaze 1334. u Rovišću, Lubeni, Haganju, Svetom Ivanu Žabnu i Svetom Petru Čvrstecu. Te se godine ne spominje župa u Cirkveni nego kasnije. Prema popisu župa 1501. ovdje je službovao župnik Blaž i prebendar Petar, a crkva je bila posvećena B. D. Mariji. Jedino 1517. spominje se župnik u Bolču s 5 dimova prihoda, razmjerno mnogo. To bi se moglo i tako objasniti da je cirkvenski župnik imao u svojoj filijali Bolču posjed i prihode.[2]

U upravno-političkom pogledu Cirkvena je vjerojatno pripadala do 1350. maloj upravnoj župi sa sjedištem u Križevcima koja je na potoku Velikoj graničila s rovišćanskom upravnom župom. Tu je ujedno bila granica između kalničkoga i komarničkoga arhiđakonata. U isto doba Farkaševac pripada maloj

upravnoj župi Dubrava. Poslije 1350. ukidaju se male upravne župe, stvara se velika županija križevačka ili križevačko-rovišćanska koja obuhvaća područje sve do Pakraca i Orahovice, pa tako i cijelu okolicu Cirkvene.[3]

Ne znamo ni kada je nastalo ime Cirkvena, ni što to ime zapravo znači. Na prvi se mah čini kao da to ime podsjeća na neku crkvu; međutim je istina da je ovdje župa nastala poslije drugih župa ovoga kraja. No moglo je ime Cirkvena postati i od starog plemićkog prezimena — Cirke (Chirke). Zna se da je u sredini XIV stolj. živio i službovao u Križevcima Petar Cirke, veliki križevački župan i slavonski podban.[4] Njegov djedovski plemićki posjed mogao je dobiti ime po djedu Cirku — Cirkova vas ili ves od čega je kasnije moglo lako nastati skraćeno ime: Cirkova, Cirkvena, Cirkveno (tj. selo). Svakako je značajno i to da se Cirkvena u srednjem vijeku i dalje do 1630. zapisuje u dokumentima kao Cirkvena, od 1630—1880. pod utjecajem doseljenih štokavaca kao — Cirkveno, a zatim do danas pod utjecajem domaćih kajkavaca opet — Cirkvena. (Sličan je slučaj: Kutjeva i Ruševa — Kutjevo i Ruševo!)

Rodoslovlje roda Mikšec oko 1300—1498

Samo ime Cirkvena spominje se u sačuvanim dokumentima prvi puta g. 1261, kada Petar, plemić posjednik u Cirkveni, sin Jakše, zalaže pred Čazmanskim kaptolom dio svoga posjeda Andriji Grgurevu.[5] Taj otac Blaž i sin mu Petar mogli bi biti najstariji poznati članovi obitelji ili roda koji je kao feudalni gospodar živio u Cirkveni tijekom XIV i XV stoljeća. Ime je toga roda najprije: Cirkvenski ili iz Cirkvene (de Chyrkvena), zatim Mikec (Mikecz) i konačno Mikčec (Mykchech). Mikčec je izvedeno od Mikola ili Nikola, a znači Nikolica ili mali Nikola. God. 1402. Ivanov sin Nikola zove se u dokumentu »Mikčec (Mykchech)«, a poslije toga svi njegovi potomci uzimaju to ime kao svoje prezime.

Pokušajmo sastaviti rodoslovlje roda Mikčec!

1. Petar I oko 1300—1360, vjerojatno različan od gore spomenutog Petra.
2. Sinovi Petra I: Nikola I i Ivan I oko 1340—1401.
3. Sinovi Ivana I: Nikola II Mikčec oko 1360—1410, Ladislav I oko 1360—1417.
4. Djeca Nikole II Mikčeca: Pavao, Nikola III, Elizabeta, Ladislav II oko 1400—1470.
5. Sinovi Pavla: Nikola IV oko 1449—1472, Petar II kanonik, Ivan II župnik (1450—1493).

Djeca Nikole III: Petar III, Barbara, Dora, Katarina.

6. Kćeri Petra III: Dora (zaručena 1498. za Pavla Kerecheny baštinika gospoštije Cirkvena), Katarina, Ana I.

Djeca Barbare: Ivan II, Ana II.

Sporovi obitelji Mikčec i Štefanović

Sjeverno od Cirkvene nalazio se u XIV i XV stolj. posjed Štefanovec na kojemu su življeli Štefanovići: Stjepan, sin Nikola i unuk Fabijan. Bili su u srodstvu s obitelji Mikčec. Kakvo je to srodstvo bilo, ne da se razabrati iz sačuvanih dokumenata. Između te dvije obitelji došlo je do spora zbog posjeda Žabnica ili Babljak. Taj je posjed bio dosta prostran nalazio se južno od Žabna gdje je i danas selo i potok Žavnica koja svojim imenom podsjeća na nekadašnju Žabnicu, i na području Novog Gloga.

God. 1381, 25. listopada, došli su u Čazmu pred tamošnji zborni kaptol kao vjerodostojno mjesto (locus credibilis) ili gruntovnu vlast plemići rođaci iz Cirkvene i Štefanovca, i to Nikola i Ivan iz Cirkvene, valjda braća, te drugi Nikola i njegov sin Fabijan Štefanovići iz Štefanovca. Oni su ovdje složno izjavili da posjed Žabnicu predaju u vlasništvo Stjepanu Anyus-u i njegovoj ženi Katici[6] Čazmanski je kaptol zapisao njihovu izjavu u svoje knjige (protokole) i strankama izdao odgovarajuću ispravu. Vjerojatno se radilo samo o jednom dijelu velikog posjeda Žabnice, dok su drugi i treći dio imali i dalje uživali spomenuti plemići iz Cirkvene i Štefanovca.

Rečeni Nikola iz Cirkvene, sin Petra a brat Ivana, imao je u Cirkveni vlastiti posjed s kojim je mogao slobodno raspolagati. God. 1385. on vrši pred Čazmanskim kaptolom zamjenu posjeda u Cirkveni i Palatahelu (Palatino zemljište) s nekim plemićima Tomom i Fabijanom, Ivanovim sinovima. Poseb-

nim su se ugovorom obvezali da će sklopljeni zemljišni sporazum — zamjenu složno braniti pred svima osporavateljima.[7]

God. 1395. obitelji Mikčec iz Cirkvene i Štefanović iz Štefanovca dijele među se neke posjede u Cirkveni i neke u Svetom Petru Orehovcu. Kako je i zašto došlo do te diobe, kako je ona provedena, nije nam poznato, ali se kasnije pokazalo da s tom diobom nisu bili svi zadovoljni.[8]

Plemići iz Sv. Petra Orehovca, Lovro i Andrija, sinovi Martina, darovali su 18. prosinca 1397. pred Čazmanskim kaptolom Nikoli Štefanoviću i njegovu sinu Fabijanu neke svoje posjede Žabnicu ili Babljak i Kostanjevec (Gezthenowch).[9]

Zbog ove darovnice nastao je spor s plemićima iz Cirkvene, Nikolom-Mikčecom i njegovim bratom Ladislavom. Spor se odnosio na predij Žabnicu ili Babljak, valjda zbog međaša, jer su ovdje i braća plemići iz Cirkvene imali svoj posjed. Zato su 10. rujna 1400. gore spomenuti plemići iz Sv. Petra Orehovca, Lovro i Andrija, te plemići iz Štefanovca, Nikola, pošli u Zagreb pred tamošnji Kaptol kao vjerodostojno mjesto te izjavili da će u sporu s cirkvenskim plemićima složno braniti sklopljeni darovni ugovor.[10]

Zavađene stranke odluče da se pomire i da ponovno podijele sve sporne posjede. Zato dođu pred Čazmanski kaptol 4. siječnja 1401, dakle usred zime. Nikola i Ivan iz Cirkvene i Nikola Štefanović iz Štefanovca sklope ovdje mir i podijele posjede Žabnicu, Štefanovec, Oslovo polje (Ozoltelleke), Sveti Petar Orehovec i Kostanjevec. Značajno je da kod ove pomirbe i diobe nisu sudjelovali: Ivanov sin Nikola-Mikčec iz Cirkvene i Nikolin sin Fabijan Štefanović iz Štefanovca. Zato je valjda upravo među njima došlo do svađe u kojoj je Nikola-Mikčec ubio Fabijana.[11]

Ubojstvo je izvršeno valjda potajno, bez sigurnih svjedoka. Međutim, sumnja je odmah pala na Nikolu-Mikčeca. Zato je Nikola Štefanović, otac ubijenoga, odmah podnio tužbu križevačkom županijskom sudu protiv ubojice, nazvavši to ubojstvo »kainovskim (more Cayni)«, i zahtjevao da se svi posjedi ubojice imaju u ime kazne zaplijeniti. Županijski sud u Križevcima 4. lipnja 1401. oslobodio je optuženoga od tužbe i proglasio nevinim zbog nedostatka svjedoka i dokaza.[12]

Štoviše, Čazmanski je kaptol prihvatio i ovjerovio odrešujuću presudu križevačkoga županijskoga suda.[13]

No doskora je krivnja za ubojstvo dokazana ili priznanjem samoga ubojice ili izjavama svjedoka. Dana 22. lipnja 1402. došlo je do nagodbe pred Zagrebačkim kaptolom kao vjerodostojnim mjestom. Po toj nagodbi Nikola-Mikčec u ime odštete za ubijenoga Fabijana plaća ocu Nikoli određenu svotu u gotovu novcu i otpušta mu neke posjede. Nikola-Mikčec ostaje i dalje vlasnik posjeda Žabnica ili Babljak, Štefanovec, Oslovo polje (Carevdar), Sv. Petar Orehovec i Kostanjevec.[14]

Da bi kao vlasnik rečenih posjeda bio što sigurniji, zagrebački biskup Eberhard i vranski prior Emerik nalažu Čazmanskom kaptolu da Nikolu-Mikčeca uvede propisno u te posjede. Čazmanski je kaptol nalog izvršio i o tome izdao ispravu 11. srpnja 1402.[15]

Kad su se protiv omraženoga kralja Žigmunda digli mnogi plemići križevačkoga kraja (jer je on skrivio krvavi sabor u Križevcima 1397), pa tako i ovdašnji plemić Dominik Beke, Nikola-Mikčec bio je na kraljevoj strani. Kralj

se osvećivao, pa je nevjernim plemićima oduzimao posjede, a pristalicama dijelio.

G. 1403. kralj Žigmund oduzeo je Pavlu Beke posjede Cirkvenu, Babljak ili Malu Žabnicu i Sv. Petar Orehovec te ih darovao Nikoli-Mikčecu. Čazmanski kaptol svojom ispravom od 19. prosinca 1403. svjedoči da je Nikolu Mikčeca uveo u rečene posjede.[16] Značajno je da se Nikola u ispravi zove »Mykech de Zenth Peter« što bi moglo značiti da mu je Sveti Petar Orehovec glavni posjed, i da je poslije ubojstva Fabijanova ponajviše ovdje stanovao. Po ondašnjem običaju, kralj Žigmund novom poveljom od 17. veljače 1405. potvrđuje da je Nikoli-Mikčecu, sinu Ivana de Cirkwena, darovao posjede, oduzete Pavlu Beke zbog nevjere.[17]

Nikola-Mikčec zbog svoje vjernosti prema kralju mogao je kod njega mnogo toga postići. Ispravom od 9. studenoga 1403. Žigmund nalaže da se Nikoli vrate oni posjedi koje je kupio Fabijan dictus Sancha i predao Pavlu de Wethir.[18]

Imao je Nikola-Mikčec i protivnika koji su nastojali omraziti ga pred kraljem i plemićima. G. 1405. lažno je optužen da je nekog madžarskog baruna stavio u zatvor. Ništa potanje o tome ne znamo.[19]

Spor između Nikole-Mikčeca i Nikole Štefanovića iz Štefanovca ponovno je započeo g. 1404. Sin ubijenoga Fabijana Pavao bio je, čini se, pomirljiv, ali otac ubijenoga Nikola tražio je da se u ime odštete za ubojstvo oduzmu posjedi ubojice. Štoviše, on je te posjede pred Kaptolom u Čazmi 15. kolovoza 1404. darovao ravenskim plemićima literatu (pravniku) Stjepanu i Ivanu, sinovima Emerika.[20]

Štefanović je sa svojim zahtjevom uspio. Poslije 30. ožujka 1405. Čazmanski je kaptol uveo spomenute Stjepana literata i Ivana u posjede u Cirkvenu, Štefanovec, Babljak, Sveti Petar Orehovec i Kostanjevec.

Braća Nikola-Mikčec (Mykhewecz) i Ladislav dugo su se protivili ovom uvođenju u njihove posjede. Tek poslije mnogo svađa 29. ožujka 1406. izmirili su se pred Čazmanskim kaptolom s protivnicima i spomenute posjede prepustili rečenim ravenskim plemićima Stjepanu i Ivanu.[21]

Čini se da je brzo poslije toga umro Nikola Štefanović, pa su se njegovi potomci — unuk Pavao i dr. — i potomci Ivana iz Cirkvene, Nikola-Mikčec i Ladislav, lako nagodili i g. 1407. podijelili među se posjede Cirkvenu, Sv. Petar Orehovec i dr.[22]

1409, 1. svibnja, Nikola-Mikčec i brat mu Ladislav »vođeni bratskom ljubavlju (fraternali amore inducti)« nagodili su se s ravenskim plemićima, sinovima Ivana (dicti Cazmer), glede neke sinovske četvrtine. Nagodba je obavljena u Zagrebu pred magistrom Pavlom Čuporom Moslavačkim, županom Zagrebačke i Križevačke županije.[23]

1410, 25. ožujka, Pavao Štefanović, sin ubijenoga Fabijana, daje u zalog za 20 forinti dio svoga posjeda Žabljak braći Nikoli-Mikčecu i Ladislavu. Odmah slijedeći dan, 26. ožujka, isti Pavao i njegovi rođaci Stjepan literat i Ivan, sinovi Emerika, plemići Ravena i Štefanovca, prodaju rečenoj braći Nikoli-Mikčecu i Ladislavu dijelove posjeda Babljak za 70 i 84 forinta. Oba su posjedovna ugovora sklopljena pred Čazmanskim kaptolom.[24]

Poslije toga brzo umire Nikola-Mikčec, pa se za obiteljske posjede brine brat njegov Ladislav.

G. 1411. Stjepan, literat plemić iz Ravena, prodaje polovicu svoga posjeda Babljak rečenom Ladislavu i njegovim sinovcima Pavlu i Nikoli, sinovima pok.

Nikole-Mikčeca, za 150 forinti. Pogođena je svota bila očito prevelika. Zato rečeni Stjepan, sporazumno s bratom Ivanom i rođakom Pavlom Štefanovićem, drugu polovicu posjeda Babljak daje na dar Ladislavu i njegovim sinovcima. I ova je pogodba sklopljena pred Čazmanskim kaptolom i to na dan 1. svibnja 1412.[25]

Pavao i Nikola III iz roda Mikčec

Nikola II zvani Mikčec umro je u sredini g. 1410. ili na početku 1411. te ostavio dva malodobna sina, Pavla i Nikolu III. Za njih se neko vrijeme brinuo stric Ladislav koji je kao turski zarobljenik nestao negdje u Bosni. Poslije njega preuzima brigu za nedoraslu braću jobagion-slobodnjak u Cirkveni Stjepan, sin Blaža. G. 1419. postaje skrbnik djece Ivan literat de Grebenna koji ih uzima k sebi i brine se za njihovo školovanje. Oni su polazili i završili suvremenu pravnu školu (akademiju) i tako se osposobili za vršenje činovničke odnosno sudske službe u Križevačkoj županiji.

Poznato je da sebični susjedi iskorišćuju neznanje malodobne djece i otimaju njihove posjede. 1416, 16. prosinca, ban David Lachk de Zantho poziva Zagrebački kaptol da ispita zemljišni spor između Pavla, Nikole III i Elizabete, djece pok. Nikole-Mikčeca s jedne strane te ravenskih plemića Stjepana literata i Ivana s druge strane koji su zajedno s drugima činili nasilja malodobnoj djeci.[26]

Spor se dalje zaplitao zbog toga što su rečeni Stjepan literat i Ivan pred Čazmanskim kaptolom darovali četvrtinu posjeda Cirkvena, Štefanovec, Babljak i dr. Jeleni, zaručnici magistra Mihajla literata. Jelenina sestra Katarina bila je udana za literata Stjepana, pa su prema tome Stjepan i Mihajlo bili pašanci i među sobom se pomagali.

1417, 29. lipnja, Čazmanski je kaptol uveo Mihajla u posjede Cirkvena, Štefanovec, Babljak i dr.[27]

Gore spomenuti skrbnik djece Stjepan, jobagion-slobodnjak u Cirkveni, smatrao je uvođenje Mihajla u rečene posjede nezakonitim. Zato je u ime djece Pavla i Nikole prosvjedovao 1418. protiv magistra Mihajla, Stjepana literata i Ivana te zabranio otuđivanje posjeda Cirkvene, Babljaka ili Žabnice i Sv. Petra Orehovca.[28]

Kralj Žigmund nalaže 22. svibnja 1419. banu i plemićkim sucima Križevačke županije da istraže nepravde prema djeci Pavlu i Nikoli, pa ako su istinite i dokazane, neka krivci — ravenski plemići dadu zadovoljštinu.[29]

Na temelju tužbe Ivana literata de Grebenna, skrbnika djece, kralj Žigmund zapovijeda banu i križevačkim županijskim sucima, 26. svibnja 1419, neka se pobrinu, da se oteti prediji vrate djeci.[30] Čini se da je sve to bilo bez koristi.

Prevrtljivi kralj Žigmund htio je 1431. darovati Babljak (danas Novi Glog) i Raven magistru Mihajlu, tada križevačkom protonotaru. Međutim, braća Pavao i Nikola Mikčec prosvjeduju protiv toga pred Čazmanskim kaptolom, čini se, bez uspjeha.[31]

Magister Mihajlo literat iz Ravena ishodio je kod kralja Žigmunda sajamsku povlasticu za naselje Žabnica ili Babljak. Povlastica je izdana 12. ožujka 1429. i potvrđena 1435. zbog posebnih zasluga magistra Mihajla.[32] On je bio protonotar ne samo kod županije nego i kod bana i samoga kralja koji mu je

povjeravao svoje zamršene pravne poslove. Iz ovoga treba zaključiti da je Žabnica bila tada veće i važnije naselje, i da je u njoj Mihajlo 1417. postao stvarni gospodar i to ostao do 1435. i dalje sve do smrti. 1432. uveden je u posjed Raven.

Tek g. 1434. kralj Žigmund daruje Pavlu i Nikoli Mikčec posjede Cirkvenu i Sv. Petar Orehovec. Tako je obitelj Mikčec poslije mnogo borba dobila svoje posjede, bar djelomično.[33]

Braća Pavao i Nikola III imali su 1418. spor također sa svojom strinom Eleškom, ženom pok. strica Ladislava. U parnici protiv nje sudjelovali su i njihov skrbnik Ivan literat de Grebenna i Đuro, sin Emerika, plemić iz Međurače.[34] Ban David Lak povjerio je 25. XI 1418. Zagrebačkom kaptolu istragu protiv Eleške. Kaptol je istragu obavio i 11. I 1419. obavijestio bana o nasilju Eleške i njezinih pomagača, osobito prema Đuri iz Međurače.[35]

1419, 8. srpnja, postignuta je u Križevcima pred županijskim sudom nagodba između Ivana de Grebenna i Eleške. Po toj nagodbi braća Pavao i Nikola III daju strini Eleški na deset godina polovicu posjeda svoga strica Ladislava.[36]

Parnica time nije dovršena. Đuro iz Međurače tražio je od Eleške uvid u posjedovne isprave, ali je ona to odbila, pa je zato 29. VIII 1419. pozvana pred županijski sud u Križevce. Kako se sve to svršilo, iz sačuvanih dokumenata nije poznato.[37]

Braća Pavao i Nikola III iz roda Mikčec počinju se dizati g. 1434. Rekli smo da su te godine dobili od kralja darovnicom neke svoje posjede. 30. kolovoza 1434. izdaje kralj Žigmund u Regensburgu povelju kojom braći podjeljuje plemstvo i grb. Ne zna se kakav je bio grbovni ili heraldički lik jer se pečat s utisnutim likom nije na dokumentima sačuvao.[38]

1452, 11. svibnja, kralj Ladislav podjeljuje braći Pavlu i Nikoli povlasticu ili pravo mača (privilegium iuris gladii) tj. pravo suditi svojim podložnicima ili kmetovima u krivičnim sudskim parnicama.[39]

Pavao Mikčec je zemaljski župan (comes terrestris) najprije u Križevcima (1439), a kasnije i u Velikom Kalniku (1452). U Križevačkoj županiji oba brata vrše sudačku službu od 1445. do 1465. Često su zalazila i u pavlinski samostan Strezu (Pavlin Kloštar) i u njegovu korist izdala 12 sačuvanih isprava.[40]

Jan Vitovec, Čeh, zapovjednik njemačkih plaćenika u službi Ulrika Celjskoga, počinio je mnogo nasilja u Hrvatskoj, pa i u križevačkom kraju. Pavao Mikčec Cirkvenski tuži se Čazmanskom kaptolu 28. IX 1450. da je Vitovec silom provalio u njegove posjede i kurije Cirkvena, Sv. Petar Orehovec i Sv. Juraj Botušovec (Bothwsouwcz) te spalio ovdje pronađene posjedovne isprave.[41] Zato je bilo potrebno tražiti i dobiti od kralja nove darovnice.

Kralj Ladislav daje 1451. i 1455. braći Pavlu i Nikoli III Mikčec novu darovnicu na posjede Cerkvenu i Sv. Petar Orehovec, ističe njihovu vjernost i zasluge prema kraljevima Žigmundu, Albertu i njemu, a Čazmanskom kaptolu zapovijeda da ih uvede u te posjede.[42]

1455. Pavao Mikčec kupio je posjed Selnicu od Dominika Beke i brzo preprodao Ladislavu Borothwa iz Vrbovca.[43]

Možda zato što mu je trebalo novaca da uzme u zalog posjed Žabnicu koju je obitelj nekada uživala. Ban Ulrik nalaže 23. VIII 1456. Čazmanskom kaptolu da uvede Pavla Mikčeca u pet jobagionskih sesija u posjedu Sv. Ivan

Žabnica koje je primio kao zalog. Kaptol je nalog izvršio. Zagrebački je kaptol prepisao i ovjerovio ispravu Čazmanskoga kaptola po kojoj magister Pavao Mikčec Cirkvenski polovicu posjeda Babljak uzima u zalog.[44]

1458, 6. svibnja, Matija kralj oslobađa od poreza marturine posjede Cirkvenu i Sv. Petar Orehovec odnosno njihove vlasnike Pavla i Nikolu Mikčec iz Cirkvene zbog zasluga prema kralju.[45]

Potkraj života imao je Pavao Mikčec opet neki spor s ravenskim plemićima. Tužio je Stjepana, sina Mihajla iz Ravena, za krivu zakletvu. No od okolnih plemenitih ljudi dao se skloniti, te je svoju tužbu opozvao u Križevcima 3. svibnja 1456. pred banom Ulrikom Celjskim.[46]

Posljednji članovi roda Mikčec

Posljednji članovi plemićkoga roda Mikčec žive na svojim posjedima u Cirkveni i drugdje do konca XV stolj., a onda izumiru i nestaju. I oni nastoje steći nove posjede i stečene posjede sačuvati od raznih otimača. Neki su prihvatili svećeničku službu i tako se istakli u javnom životu. Kćeri su se udavale i preuzimanjem djevojačke četvrtine smanjivale obiteljski poosjed što je koji puta dovodilo do sporova i sudskih parnica.

Magister Pavao Mikčec Cirkvenski imao je sinove koji su se zvali: Nikola IV, Petar II kanonik i Ivan II župnik u Križevcima.

Petar II bio je kanonik kustos kod zbornoga kaptola u Čazmi i ujedno suvlasnik djedovskih posjeda koje je branio protiv otimača. Već 13. veljače 1457. on pred Čazmanskim kaptolom prosvjeduje i tako zabranjuje kralju Ladislavu podijeliti njegove posjede Cirkvenu, Sv. Petar Orehovec, Klenovec i Bogačevo Tomi kastelanu de Cheregh. Prosvjed je zacijelo uspio.[47]

Zbog starosti i slabosti oca Pavla, kanonik magistar Petar g. 1460. brani u ime oca i braće djedovske posjede pred Čazmanskim kaptolom. Kako su neki protivnici krivotvorili posjedovne dokumente, trebalo je na to upozoriti subraću kanonike radi ravnanja.[48]

Pavao Mikčec spominje se u sačuvanim dokumentima posljednji puta g. 1465. Te je godine Dionizije, sin Andrije Borothwa iz Vrbovca (de Werbowcz), zakonito uveden u dio posjeda Žabnica, ali je morao pred Zagrebačkim kaptolom dokazati da to zemljište ne pripada Pavlu Mikčecu. Kasnije će obitelj Mikčec to zemljište primiti u zalog i kupiti.[49]

Nikola IV Mikčec (filius Pauli Mikchecz de Orechovez) stanovao je u obiteljskoj plemićkoj kuriji u Sv. Petru Orehovcu te je 1466. dao u zalog livade svom jobagionu (plemenitašu) i jobagionima Petra iz Orehovca, valjda svoga sina.[50]

Nikola IV došao je u oštar sukob s banom Damjanom Horvat koji je zajedno s drugim banom Blažom Magyar g. 1471. kod trgovišta Rakovca novačio vojsku protiv Turaka. Tom je zgodom ban Horvat uhitio Nikolu Mikčeca i držao ga u zatvoru dok mu nije prepustio svoj posjed Žabnicu. Slijedeće godine 1472. Nikola je protiv toga prosvjedovao pred bosanskim kraljem Nikolom Iločkim, ali bez koristi. G. 1478, kad je Nikola IV već bio mrtav, njegov sin Petar III Mikčec tražio je da mu se očev posjed u Žabnici vrati. Dva podbana Ladislav de Zenche (Svetačje) i Andrija Capitan de Desnycze i ujedno župani Križevačke županije proveli su istragu protiv bivšega bana Damjana Horvata i utvrdili njegovu krivnju.[51]

Isti Petar III g. 1486. uzeo je dio posjeda u Donjoj Žabnici u zalog za 10 forinti od Dionizija Borothwa, a g. 1496. kupio je taj posjed za 150 forinti.[52]

Sestra Petra III Barbara imala je također pravo na dio posjeda u Donjoj Žabnici koji je zauzeo ban Damjan Horvat i naslijedio Petar Horvat. Budući da je Barbara bila od Turaka zarobljena, njezino je pravo prešlo na njezina sina Ivana II. On je bio maloljetan, pa je parnicu mjesto njega vodio ujak Petar III. Parnica se vodila u Križevcima 25. I. 1484. pred banom Matijom Gereb de Wyngarth. Ujak Petar nije podnio sudu potrebne isprave, a ni platio određenemu sudsku taksu, pa je sudsko ročište odgođeno. Međutim, posjedovne isprave nalazile su se kod Petra Horvata, koji ih nije htio predočiti sudu, a nije ni pristupio sudu. 22. VIII 1487. Petar Horvat trebao je u crkvi Sv. Križa u Križevcima pred 25 svjedoka plemića položiti zakletvu i dati određenu izjavu u vezi s parnicom Petra III Mikčeca i malodobne Barbarine djece Ivana i Ane, ali je to odbio tvrdeći da posjedovnih isprava nema i ne zna gdje su. Kako se taj spor svršio, nije poznato.[53]

1484, 15. siječnja, sklopio je Petar III ugovor s plemićima iz Međurače, sinovima gore spominjanoga Đure, o nasljedstvu. Po tome ugovoru Petar je imao naslijediti posjede Farkaševec, Grebenna i dr., ako bi oni umrli bez nasljednika.[54]

Dana 4. svibnja 1498. Petar III Mikčec de Cyrquenna sklapa pred Čazmanskim kaptolom ugovor s Đurom Kerecheny iz Konjskoga polja kod Rovišća i njegovim sinom Pavlom. Po tom ugovoru Petar daje svoje posjede Cirkvenu, Žabnicu, Sv. Petar Orehovec, Klenovec, Bogačevo, Babljak, Gornju Žabnicu i Kupinu kod Žabnice svojoj kćeri Dori, Đuri i Pavlu Kerecheny pod uvjetom da Pavao uzme Doru za ženu kad ona doraste za udaju. Čini se da je Dora bila tada još maloljetna. Otac i sin Kerecheny prihvatili su ugovor i tako postali vlasnici posjeda cirkvenskog plemićkog roda Mikčec koji je doskora izumro s posljednjim članom u muškoj lozi Petrom III.[55]

Obitelj Kerečenji u Cirkveni

Obitelj Kerečenji (Kerecheny) zadržala je svoj posjed u Konjskom polju (Konzkamelleky), ali je već 1498. nastojala da što više učvrsti svoju vlast u Cirkveni i drugim posjedima koji su pripadali rodu Mikčec. 20. svibnja 1498. kralj Vladislav potvrđuje ugovor između Petra III Mikčeca te Đure i Pavla Kerečenji pa nalaže Čazmanskome kaptolu da Đuru Kerecheny de Kanyafelde, sina mu Pavla i Doroteju, kćer Petra Mikčeca, uvede u posjede Cirkvenu, Žabnicu, Sv. Petar Orehovec, Klenovec, Bogačevo, Gornju Žabnicu i Kopinu. Kaptol je uvođenje u posjede obavio i o tome izvijestio kralja 19. VI 1498.[56]

Posjede Gornju i Donju Žabnicu te Kopinu ponudila je davno obitelj Borothwa iz Sv. Dijaneša (rođaci vrbovečkih Borothwa) na prodaju Petru III i Dori Mikčec. Dana 18. VII 1498. platili su Đuro i Pavao Kerečenji za te posjede svotu od 150 zlatnih forinti.[57]

Brzo su se digli protivnici koji su pobijali darovni ugovor između Petra III Mikčeca i obitelji Kerečenji. Prvi je istupio u Križevcima pred banom Đurom de Kanysa 12. rujna 1498. plemićki sudac Križevačke županije Đuro de Praschowcz (Praščevec). On je smatrao da ima neka prava na darovane posjede, i da Dora kći ne može biti baštinik kao sin muškarac.[58]

Ovaj je istup pokrenuo i drugoga bana Ivana Korvina koji je u Međurači 8. XII 1499. izdao nalog Čazmanskom kaptolu da opomene Đuru Kerečenji neka vrati Đuri Blaževom iz Praščevca otete posjede Cirkvenu, Sv. Petar Orehovec, Bogačevo i Klenovec. Ne kaže se u nalogu na temelju čega Đuro Blažev svojata sebi rečene posjede.

Čazmanski je kaptol po odredbi bana opomenuo Đuru Kerečenija, ali se on nije na to obazirao smatrajući valjda zahtjev Đure Blaževa neopravdanim. Križevačka županija pozvala je Đuru Kerečenji na sud i zatražila od njega dokumente o pravu na sporne posjede. Nije poznato kako se ta parnica završila. Đuro Kerečenji bio je vješt pravu, inače generalni vikar zagrebačkoga biskupa Osvalda Thus-a in temporalibus, pa se tako mogao prkosno ponašati prema sudu u Križevcima.[59]

Ozbiljniji i pravedniji bio je zahtjev triju žena koje su rođene u obitelji Mikčec i poslije udaje zadržale pravo na djevojačku četvrtinu. To su: Katarina, žena Petra Fynthych iz Poljane, Ana, žena Stjepana Fynthych, druga Ana, žena Petra Bradych. One su u Križevcima 11. II 1501. zatražile od Đure Kerečenji da im dade djevojačku četvrtinu od preuzetih djedovskih posjeda. On je protiv njihovih zahtjeva obećao doprinijeti sudu baštinske isprave. Ban Ivan Korvin posebno mu je naložio da te isprave donese.[60]

Sa zahtjevom djevojačke četvrtine javila se i treća Ana, kći Dore, a unuka Nikole III. Ona je tražila svoj dio na posjedima Cirkvena, Babljak, Žabnica, Sv. Petar Orehovec, Poljana i Klenovec. Do nagodbe je došlo u Križevcima 27. I 1502: Đuro Kerečenji platio je pred banom Ivanom Korvinom određenu svotu Ani koja je primljeni novac kao svoj pobožni legat predala Grguru Paviću i drugim prebendarima Čazmanskoga kaptola.[61]

G. 1502. trajao je spor između Katarine rođ. Mikčec ud. Fintić i Đure Kerečenji koji je optužen pred banom Ivanom Korvinom da je rečenu Katarinu i njezina sina Ivana istjerao iz spornih posjeda, a u tvrđu (castellum) Cirkvenu smjestio njemačke vojnike. Čazmanski je kaptol proveo istragu među tamošnjim plemićima i utvrdio da je Katarinina tužba neosnovana, da ona za života brata Petra III Mikčeca nije ništa uživala od sada spornih posjeda, i da njemački vojnici nisu zauzeli cirkvensku tvrđu.

Đuro Kerečenji prkosno se ponašao prema Katarini ud. Fintić i Ani ud. Fintić koje su uporno tražile djevojačku četvrtinu na posjedima Cirkvena, Žabnica, Babljak i Sv. Petar Orehovec te nije donio na sud baštinske isprave. Zato je ban Ivan Korvin 10. II 1502. odredio u Križevcima da Čazmanski kaptol ponovno pozove Đuru Kerečenji na sud kome treba podnijeti baštinske isprave, i platiti u ime sudske takse po 3 marke banu i protivnoj stranki.

U isto vrijeme postoji spor zbog posjeda Poljane između Petra Fintić de Fynthyncz i žene mu Katarine s jedne strane te Đure Kerečenji i još nekih plemića s druge strane.

2. I 1503. Čazmanski kaptol izvješćuje bana Ivana Korvina da se Đuro Kerečenji nije odazvao pozivu na županijski sud u parnici s gore rečenima ženama Katarinom i Anom. Zato ban odlučuje da ga pozove pred svoj, banski sud.[62]

Kako se cijeli taj spor svršoi, iz sačuvanih dokumenata nije poznato. Oko 1515. Đuro Kerečenji već je mrtav; ostavio je dva sina: Đuru ml. i Pavla koji od sada vodi brigu i parnice za Cirkvenu i druge svoje posjede.

Braća Pavao i Đuro Kerečenji primaju 1515. u zalog za 130 forinti neke posjede svojih susjeda iz Sv. Ivana Žabna, Dore Therek i njezina sina Fabijana.[63]

G. 1517. Pavao je tužen da je, s rođakom Petrom Fintićem, oteo posjed Erdevlevšćinu i posjedovne isprave. Presudom bana-biskupa Petra Berislavića morao je u crkvi sv. Križa u Križevcima pod zakletvom pred 50 svjedoka plemića izjaviti da isprave nije uzeo.[64]

G. 1518. presudom kralja Ludovika vraćeni su neki posjedi u požeškoj županiji Pavlovoj ženi Dori koje je ona baštinila od nekoga djeda, a otela ih je Katarina ud. Horvat. Tako je Pavao i u ovom kraju stekao neke posjede.[65]

G. 1521. stekao je Pavao neke dijelove u posjedu Horsova (Hrsovo) izvršivši s tamošnjim plemićima zamjenu za po svoj posjed Hegen. Čini se da nekim plemićima susjedima nije ta zamjena bila po volji, pa su protiv nje prosvjedovali čak pred Kaptolom u Pečuju. Ne zna se, s kakvim uspjehom.[66]

Od 1522—1524. Pavao Kerečenji je podban i plemićki sudac u Križevačkoj županiji. Kao vješt pravnik sudjeluje kod rješavanja raznih posjedovnih parnica. Ostavio je iza sebe sina Ladislava koji je 1535. još malodoban.

1535, 6. svibnja, kralj Ferdinand potvrđuje ženidbeni ugovor između malodobnoga Ladislava Kerečenji i Katarine Orlovčić, kćeri udove Marte. Katarina je valjda posljednja roda svoga, pa je Ladislav s njom baštinio njezine djedovske posjede (doživio je dakle sreću kao i njegov otac).[67]

U ovo se doba jače učvršćuje kaštel u Cirkveni radi obrane od Turaka. G. 1545. Ladislav je ne samo vlasnik te tvrđe i gospoštije nego i zapovjednik tamošnje vojne posade. Kerečenijev posjed Konjsku Turci su doskora opustošili, narod protjerali, pa je ovoj obitelji ostao donekle sačuvan samo posjed Cirkvena i zemljišta, zapadno od nje, inače izvrgnuta čestim turskim pljačkaškim pohodima. Cirkvena ima 1545. 110 kuća, Praščevec 30.[68]

Plemićki posjedi u okolici Cirkvene

Naselja u okolici Cirkvene u kasnom srednjem vijeku djelomično su pripadala gospoštiji Cirkvena, a djelomično su imala svoje posebne feudalne gospodare. To su zapravo bili mali feudalni posjedi koji su se ženidbenim vezama, kupnjama i prodajama čas povećavali čas smanjivali. Veličina tih posjeda označivala se dimovima kao poreskim jedinicama, pa kako se za ovo vrijeme ne zna prava vrijednost dima, ne može se odrediti ni točna veličina pojedinog posjeda. U pojedinom posjedu (naselju, hataru, području) ima u to doba i po više vlasnika koji ponajviše uživaju nejednake površine zemljišta. Prema stanju u XVII stolj., pet dimova moglo bi značiti pet kmetskih kuća, od kojih svaka ima oko 20 jutara raznoga zemljišta s obvezom da obrađuje zemaljskom gospodaru njegovo alodijalno zemljište, veće ili manje.

Evo malih feudalnih posjeda u okolici Cirkvene!

B o l č : G. 1507. plemić Urban ima 2 dima, 1513. i 1517. Đuro Forlančić po 3 dima, župnik 5 dimova, 1520. isti Đuro 3 dima, a Petar Fintić, plemićki sudac, u Bolču i Koritnoj zajedno 29 dimova.

F a r k a š e v e c : Magister Petar 1512. ima 4 dima, 1513. i 1517. 3 dima, a 1520. zagrebački kanonik lektor, valjda isti Petar, 5 dimova.

Horsova (Horzowa): Spominje se kao plemićki posjed 1399, 1405, 1481, 1543. Od 1450. i u 1. pol. XVI stolj. boravi ovdje plemićki rod Tompa ili Tumpa. Dvojica Tompa bila su zagrebački kanonici: Toma dictus Crispos o. 1457—1488, Đuro 1541—1553. Posjed Horsova 1495—1520. ima 2—5 dimova.

Kabal (Kebel): 1507. udova Alije 2 dima, 1512. i 1513. Brodarić 1 dim, 1520. Lovro Horvat 3 dima.

Kenđelovec: 1495. Mihajlo Koren 2 dima; 1512. udova Koren 2, Petar Husar 5, Cvetlina 1 dim; 1520. udova Korenska 2, Petar Husar 1, Blaž Cvetlić 1, Nikola literat 5 dimova.

Markovec: Dva su posjeda Markovec: jedan pripada gospoštiji Cirkveni (Kerečenji), a drugi ima gospodare: 1507. Orgovan 3 dima; 1512. Orgovan 4, Petar Horvat 1 dim; 1520. Petar Horvat 5, udova Mije Gvokovec 1, viceprotonotar 8 dimova.

Praščevec (Praschowcz): G. 1446. gospodari ovoga posjeda, Ladislav, Đuro i Blaž, sinovi pok. Pavla de Praschyouch, dobivaju od gubernatora Ivana de Hwnyad za učinjene usluge kraljevske povlastice (ius regium) i novu darovnicu na posjed Praščevec. Ladislav je ovdje gospodar 1495. na 5 dimova, a Đuro na 13 dimova. Stjepan ima 1507. 2, 1512. 17, 1520. 10 dimova. 1543. nalazi se u ovom naselju 30 kuća i tvrđa za obranu od Turaka (fortalitium). Ovaj se mali feudalni posjed, branjen uspješno od Turaka, održao i tijekom XVII stolj., ali je zbog izumrća domaćega plemstva prešao u vlast zagrebačkoga biskupa.[69]

Ladinec se spominje 1326. kao samostalni feudalni posjed, koji je kasnije pripojen gospoštiji Cirkveni.[70]

Isto se valjda dogodilo i s posjedom Mački koji je zabilježen u povelji već 1265.[71]

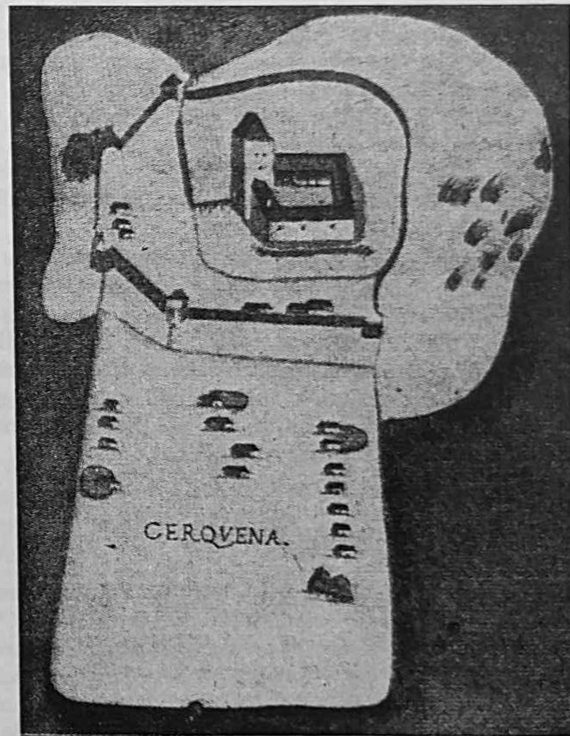
Ovo su brojni podaci, izneseni u sažetom obliku, o stanju feudalnih posjeda i njihovih vlasnika u Cirkveni i široj okolici Križevaca tokom XV i na početku XVI stoljeća. Slične su prilike postojale i u drugim krajevima sjeverne Hrvatske, ali su dokumenti izgubljeni, pa zato ovdje izneseni podaci mogu poslužiti za razumijevanje feudalnih prilika i dalje od Križevaca. To je i pravi razlog što je u ovom povijesnom prikazu dano više prostora upravo kasnom srednjem vijeku. Važno je i to napomenuti da je našoj historiografiji dobro došlo svako istraživanje koje se odnosi na našu povijest srednjega vijeka, jer je ona premalo istražena.

OBRANA OD TURAKA

Cirkvena na udaru Turaka

Turci su se zaletavali u okolicu Križevaca kao male pljačkaške čete već na koncu XV stoljeća. Tako 1475. i slijedećih godina. G. 1532. i 1538. mnoga su sela ovoga kraja opljačkana i popaljena, mnogo ljudi i stoke pobijeno i odvedeno u ropstvo. Poslije godine 1520. opustošena sela istočno od Cirkvene brisana su iz poreskih knjiga, a sama Cirkvena sa selima prema zapadu plaća posve malen porez jer je neprestano na udaru Turaka.

G. 1552—1559. u Čazmi se nalazi turski sandžak s velikom vojnom posadom koja prijeti Zagrebu i Križevcima. Hrvatske su tvrđe u Dubravi i Rovišću srušene i napuštene, pa tako hrvatska obrambena vojna linija ide od Vrbovca i Gradeca na Cirkvenu, a odavle na Zrinski Topolovac i Đurđevac. Prema tome, Cirkvena je smještena uz samu hrvatsko-tursku granicu. U takvim prilikama cirkvenska tvrđa, sagrađena oko g. 1500, postala je osobito važna jer je imala zadaću suzbijati prodor Turaka od Čazme prema Križevcima i Varaždinu. To je Wasserburg tj. vodena ili močvarna tvrđa koju opkoljuju duboki jarci, napunjeni vodom (kao Lovrečina-Grad, Ivanić-Grad, Kraljeva Velika itd). Hrvatski sabor i Križevačka županija preuzimaju na sebe stalnu brigu da se tvrđa u Cirkveni popravlja, što bolje učvrsti, opskrbi braniteljima i hranom.[72]

Cirkvena i okolica
Cirkvena (cerquena) — utvrda sagrađena oko 1.500. godine. Presnimljeni iz »Dom i Svijet«

Radi što uspješnije obrane ovoga kraja od Turaka sagrađena je i manja tvrđa u Praščevcu koja se spominje 1543. i kasnijih godina. G. 1554. okolišnje su tvrđe opskrbljene ovako: Gradec 39 vojnika i 66 konja, Topolovec 42 vojnika haramija, Križevci 79 vojnika, Veliki Kalnik 66 konja, Opatovec 40 vojnika.

1557. sagrađena je tvrđa-izvidnica u Sv. Ivanu-Žabnici i povjerena brizi cirkvenske tvrđe. G. 1559. Turci su porušili Čazmu i sandžak premjestili u Pakrac, pa je zato tvrđa u Sv. Ivanu Žabnici napuštena.

Turska opasnost i dalje traje. Njihove manje pljačkaške čete provaljuju do Križevaca i Vrbovca. Hrvatski sabor 1560. određuje da svaki porezni dim oko Križevaca kao porezna jedinica ima dovesti za tvrđu u Cirkveni 10 klada i dvoja kola šiblja, a svaki jednoselišni plemić ima šest dana raditi na utvrđenju ove tvrđe. Od 1574—1581. Sabor svake godine raspravlja o Cirkveni kako bi je što bolje utvrdio i opskrbio za obranu.

1580. osniva se Križevačka kapetanija sa 718 stalnih vojnika od kojih je 141 vojnik smješten u Cirkveni kao stalna vojna posada. To su bili hrvatski vojnici, zvani haramije, obučeni u seljačkom odijelu, pod zapovjedništvom hrvatskoga bana i domaćih plemića časnika. Međutim je Bečki dvor radi ohrane slavonske krajine ili Varaždinskoga generalata slao ovamo i vojnike Nijemce. Oni su činili razna nasilja i nepravde hrvatskim seljacima, građanima i plemićima s namjerom da ovdje što više učvrste njemačko-austrijsko carsku i državnu vlast. U tim je prilikama Cirkvena odigrala časnu rodoljubnu ulogu. Ona se odlučno protivila tome da u njezinu tvrđu uđu Nijemci kao vojnici i vojni zapovjednici. Borila se za to da ostane pod vlašću hrvatskoga Bana i Sabora i u sastavu Križevačke županije, a da ne potpadne pod Vojnu krajinu u kojoj uglavnom odlučuju stranci Nijemci. (Slično se bori Zagrebački kaptol za tvrđe u Sisku i Dubici.)

Borba Cirkvene protiv čestih turskih nasrtaja olakšana je onda kad je 1597. izgrađena na istočnoj strani nova tvrđa Rovišće. U taj opustošeni kraj, kao i u južna sela oko Farkaševca, doselili se tada iz turske Slavonije Hrvati predavci i Srbi uskoci, bivši turski martolozi. Oni su postali graničari na hrvatsko-turskoj granici pod austrijsko-njemačkim zapovjedništvom. Turski su upadi iz Slavonije i Bosne postali slabiji i rjeđi, narod na granici koja je pomaknuta na rijeku Ilovu živi u mirnijim i sređenijim prilikama pa se može baviti svojim ratarskim i stočarskim poslovima.[73]

Gospoštija Cirkvena

Cirkvena u isto doba ima dva tereta: Tvrđu s vojnom posadom i gospoštiju. Gospoštiji Cikvena pripadaju 1628. sela: Sv. Ivan Žabno, Ladinec, Žavnica, Markovac, Vitkovec, Blaževčina, Potovčina, Tomaševac, Lovrenčevac, Radanovac, Brežanec i dio sela Hagenj. Drugi dio sela Hagenj, Bolč i Kabal nalazili su se tada u biskupskoj gospoštiji Dubrava. Gospoštija obitelji Tompa obuhvatala je Hrsovo, Markovac itd. Obitelj Praščevački imala je posjede u Praščevcu, Žabnici, Sv. Ivanu Žabnu, Barlabaševcu i dr.[74]

Gospoštija Cirkvena imala je tijekom XVI i XVII stolj. razne vlasnike. Najdulje se ovdje održala obitelj Kerečenji, preko 130 godina. U sredini i 2. pol. XVI stolj. živi tu Ladislav Kerečenji stariji, a na početku XVII stolj. Ladislav mlađi. Radi obrane Cirkvene obitelj Kerečenji dobila je neke posjede u Zelini otkle njezini podložnici dolaze 1587. i 1589. u Cirkvenu radi popravljanja tvrđe.[75]

G. 1622. Ladislav Kerečenji de Kanyafelde dobiva nalog da obnovi tvrđu na svom nekadašnjem imanju Konjskom polju istočno od Rovišća. Nije se

moglo učiniti ništa jer je Ladislav imao raznih teškoća kako sa svojim podložnicima u Cirkveni tako s krajiškom upravom i krajišnicima. 1610. i 1628. sam Sabor preporučuje Ladislava nadvojvodi Ferdinandu i Krajiškoj vojnoj upravi, ali brez koristi. 1631. krajišnici pod vodstvom svoga arhimandrita opljačkali su u cirkvenskoj tvrđi svu imovinu. Malo kasnije, 1633. križevački je kapetan uhitio i zatvorio neke Ladislavove podložnike iz Cirkvene i držao ih u tamnici dok mu nisu dali 130 kvarata zobi, nešto prosa i 6000 letava.[76]

U vremenu od 1635—1649. gospoštija Cirkvena pripada Tomi Mikuliću de Brokunoucz koji je bio kraljevski savjetnik i vrhovni sudac u Hrvatskoj (personalis locumtenens in iudiciis). Njegov sin Aleksandar zbog počinjenih nedjela pobjegao je u Bosnu, ubijen je u Kozari, a imovina mu zaplijenjena u korist državnog erara.[77]

G. 1658. spominje se obitelj Budor kao vlasnik Cirkvene, valjda zbog rodbinskih veza s Ladislavom Kerečenji.[78]

G. 1662. dobio je u zalog gospoštiju Cirkvenu od kralja Leopolda Gvozden Vuković, sin Dimitrija, za 2000 forinti. On je kao krajišnik bio vojvoda u Križevcima, a 1658. Hrvatski zabor uzima na znanje njegov armal (imenovanje plemićem), jer je položio propisnu zakletvu vjernosti vladaru i kraljevini Hrvatskoj.[79]

Kratko poslije toga, 1664. dobiva posjed Cirkvenu grof Ivan Josip Herberstein, zapovjednik Križevačke pukovnije, kasnije general u Karlovcu i zapovjednik Hrvatske krajine. On je 1668. pribavio Cirkveni sajamsku povlasticu, godišnji sajam na dan Sv. Lovre 10. kolovoza. 1670. sklopio je pogodbu sa stanovnicima Cirkvene koji su mu u ime otkupa kmetovskih dužnosti platili 7000 forinti s time da postanu slobodno kraljevsko trgovište.[80]

Cirkvena — slobodna općina

Čim je Cirkvena platila rečenu otkupninu od 7000 forinti, ponašala se kao slobodna kraljevska općina. Već 1670. Herberstein predlaže Saboru odredbu o plaćanju mostarine u Cirkveni, što Sabor prihvaća i traži da Cirkvena plaća uobičajeni kraljevski porez (dica). Cirkvenčani su uvijek smatrali da g. 1670. počinje djelovati njihova slobodna općina.[81]

Kralj Leopold izdaje 29. siječnja 1673. povelju kojom daje Cirkveni povlastice slobodne općine ili trgovišta. Njezin je latinski naziv: Liberum regium privilegiatum oppidum Czirkveno, a hrvatski: Slobodna kraljevska općina Cirkvenska.[82]

Ovom poveljom dobila je Cirkvena svoj pečat, veći i manji. Otisak manjega pečata čuva se u Arhivu SRH u Zagrebu s natpisom: Sigillus (!) minus oppidi Cirquensis; grbovni ili heraldički lik: Crkva s tornjem i križem i Bogorodica s Djetetom.[83]

Ostale su povlastice: birati suca, kapetana, senatore, notara, pučkoga tribuna, blagajnika i župnika; izabranoga župnika potvrđivao je biskup; osudu na smrt (ius gladii) viša je vlast potvrđivala ili dokidala. Osobita je povlastica bila: slati svoga zastupnika u Hrvatski sabor. Tako je Cirkvena postala izjednačena s hrvatskim gradovima; njezine su povlastice bile veće od običnoga trgovišta (Samobor, Krapina, Jastrebarsko).

Slobodna općina Cirkvena obuhvaćala je ova sela: Cirkvena, Kenđelovec, Kuštani, Glog (Novi; nekada Babljak), Ladinec, Praščevec, Mački, Brezine i Hrašće. Ovako udružena slobodna, povlaštena općina mogla je lakše snositi razne, dosta velike poreze, osobito u doba rata.[84]

Mali pečat općine Cirkvena ustanovljen uz dodjelu povlastica i slobode kr. i slob. Trgovišta 29. siječnja 1673. kralja Leopolda I

Hrvatski sabor 1674. traži od stanovnika Cirkvene da mu podastru kraljevsku povelju o svojim povlasticama. Oni su to učinili, pa ih sabor prihvaća i proglašuje 1675. No bilo je i prigovora: Đuro Budor prosvjeduje u svoje ime i u ime ženskih članova obitelji Kerečenji; Petar Prassinzky prigovara što je Cirkvena dobila povlastice bez pristanka Ugarske komore; biskup Martin Borković smatra se prikraćenim zbog nekog crkvenog predija (Praschocz). Općina Cirkvena vraća taj predij koji prihvaća sloboštine Cirkvene i njima se podvrgava. No najveće smetnje od samoga početka čini Vojna krajina. Zato Sabor 1677. šalje svoje izaslanike u Cirkvenu radi sređivanja prilika u novoj slobodnoj općini.[85]

1680. krajiška vojska čini nasilja i štete u Cirkveni, zbog čega se ona žali Saboru. 1695. krajiška vojna uprava traži od Cirkvene krajiška podavanja, čemu se Sabor protivi, jer se ona nalazi pod vlašću Sabora i hrvatskoga bana. Po njihovu nalogu ona daje 1696. za ratne potrebe 100 forinti godišnje i 48 volova za prijevoz hrane i oružja, a 1697. 5 volova za prijevoz topova. (Križevci daju 1696. 300 for. za vojsku, razmjerno premo gospodarskoj moći grada.)[86]

Kulturno-gospodarske prilike u XVII stoljeću

Tijekom XVII stolj. Cirkvena je obrtničko-trgovački i kulturni centar za područje istočno od Križevaca sve do turske granice kod Rače i Grđevca. Ovim krajem ide cesta prema turskoj Slavoniji, dolazeći od Križevaca rašlja se iza Rovišća tako da se jednom cestom odlazi u Pakrac, a drugom u Stupčanicu.[87] Kako su se ratne prilike u ovom kraju pomalo smirivale, obnovljena

Dubrava 1606. ponovno dobiva sajamske povlastice, a 1628. drže se sajmovi u Narti i Sredicama kod Bjelovara.[88] Zato je, kao što smo rekli, i utvrđena Cirkvena mogla dobiti sajamsku povlasticu poveljom kralja Leopolda od 5. ožujka 1668.

Župa u Cirkveni vjerojatno djeluje za sve vrijeme turskih ratova. Prema tradiciji, tu se nalazila mala drvena crkvica i oko nje groblje. Sadašnja zidana crkva građena je 1670. i kasnije više puta popravljana i proširena. Prigodom sinode Zagrebačke biskupije 1669. spominje se ovdje župnik Tomo Kolarić koga su naslijedili: Đuro Dikšić, 1684. Martin Kušinec, 1690—1700. Đuro Trešić. G. 1669. popunjene su župe u okolici vlastitim dušobrižnicima: Sv. Ivan Žabno, Sv. Petar Čvrstec, Topolovec (Zrinski), Plavnica ili Kapela, Žabnica (grkokatolički župnik Pavao Zorčić), što dokazuje da je poslije turskih pustošenja ovaj kraj opet naseljen doseljavanjem kajkavaca sa zapada i štokavaca s istoka.[89]

OD 1700. DO DANAS

Borba Cirkvene i Vojne krajine

Kad je 1699. sklopljen u Karlovcima mir između Austrije i Turske, granica tursko-hrvatska odnosno tursko-austrijska išla je uglavnom rijekom Unom i Savom. Nada da će Vojna krajina između Križevaca i Ilove biti ukinuta, nije se ispunila, jer je Bečki dvor trebao hrvatske vojnike više u borbi za dinastičke interese nego za obranu od Turaka. U preuređenoj Križevačkoj pukovniji Cirkvena je ostala kao oaza ili otok, opkoljen sa svih strana krajiškim područjem i selima. Vojna krajina želi Cirkvenu silom pripojiti sebi, a Hrvatski sabor i cirkvenska općina vode borbu da Cirkvena s okolnim selima ostane na području Banske Hrvatske.

Cirkvena u ovo vrijeme šalje svoga zastupnika u Sabor i skoro u svemu izjednačena je s kraljevskim gradovima, ima s njima jednake povlastice i dužnosti. Daje vojnike i plaća porez u kraljevsku blagajnu kao gradovi te biskupski i kaptolski inkvilini. Daje u zemaljsku blagajnu 1763. 100 for., 1765. 185 for., 1766. 209 for., 1767. 230 for. (Križevci 120 for., Koprivnica 150 for., dakle manje!).[90]

Građani Cirkvene žalili su se 1747. Saboru protiv svoje općinske uprave (magistrata) zbog nekih nameta i taksa. Sabor je odredio povjerenstvo koje je imalo otići u Cirkvenu, proučiti općinske statute i protokole, saslušati tužbe građana i uspostaviti red i slogu. Ako u tome ne bi uspjeli, mogli su suspendirati izabrani magistrat. Kako se spor svršio, nije poznato.[91]

1743. šalje Cirkvena u Beč svoje izaslanike radi uređenja sporova između građanske i vojne vlasti. Uspjeh je valjda bio taj što je 1746. potvrđena sajamska povlastica iz g. 1668, a 1747. statut slobodne kraljevske općine.[92]

Sporovi su se odnosili ponajviše na međaše između Križevačke županije i Križevačke pukovnije te između selâ općine Cirkvena i susjednih krajiških sela. 1757. pregovaraju o sporovima ban i general Beck. 1764. povjerenstvo ispituje sporne međaše kod Cirkvene i nepravde koje je vojska ovdje počinila. Trebalo je Žabničku šumu podijeliti između trgovišta Cirkvene i sela: Žabno,

Farkaševec, Zvonik, Hagenj i Kapela. Članovi povjerenstva nisu se među sobom slagali, pa je to bio povod, te su stanovnici Cirkvene i dr. silom htjeli braniti svoje zahtjeve glede razgraničenja krajiških sela i selâ Banske Hrvatske (1765).

Ovakvo ponašanje stanovništva dobro je došlo kao izlika krajiškoj vojci koja se 1767. silom uselila u trgovište Cirkvenu iz koje više nije htjela otići.[93]

1768, 14. rujna, sastalo se u Cirkveni povjerenstvo u kojem su se nalazili predstavnici Križevačke županije (vrhovni plemićki sudac Ladislav N.), Križevačke pukovnije (zapovjednik von Lafanteon) i općine Cirkvena (sudac Blaž Posavec, kapetan Blaž Sačević-Radanović, senator-notar Matija Posavec, drugi senatori jurati ili suci, pučki tribun Đuro Kurešić i blagajnik Matija Paunović). Predstavnici županije i pukovnije izjavili su da se odlukom viših vlasti ukida slobodna općina Cirkvena sa svim svojim povlasticama, a njezina sela pripajaju Vojnoj krajini i Križevačkoj pukovniji. Predstavnici ukinute općine rekli su tom prilikom da ovdašnji stanovnici ne kane iseliti se nego prihvaćaju status graničarâ.[94]

Hrvatski sabor traži 1770. da se Cirkvena vrati Banskoj Hrvatskoj. Ukoliko se to ne usvoji, treba iz proračuna kraljevine Hrvatske brisati svotu od 200 for., jer je do sada Cirkvena toliko plaćala poreza, a što iznosti 4 i pol dima.

1790. Sabor ponovno traži da se Cirkveni vrate sloboštine. To zahtjevaju i stanovnici Cirkvene, pa ih vojne vlasti zbog toga zahtjeva progone. Zato Sabor 1791. moli vladara da zabrani krajiške vojne progone u Cirkveni, da se zatvoreni stanovnici puste iz zatvora, a odbjegli u šume vrate kući. Vladar je tu molbu uputio povjerenstvu za inkorporaciju u Varaždinu i 1792. prekorio krajišku vojnu upravu koja je progonila stanovnike Cirkvene i zatvorila križevačkoga suca Josipa Ferbarića koji se za njih zauzimao. Sabor traži da se Cirkvena sa svojim povlasticama vrati Banskoj Hrvatskoj, i to u raznim godinama: 1792, 1796, 1802, 1807, 1830. No sve je bilo uzalud: Cirkvena je ostala u Vojnoj krajini sve do ukinuća krajine 1871, i to kao obično krajiško selo. Okolica Cirkvene bila je dotle podijeljena na dvije satnije ili kumpanije, a kasnije na dvije upravno-političke općine: Sv. Ivan Žabno i Farkaševac.[95]

Cirkvena kao krajiško selo 1768—1871

Cirkvena živi kao krajiško selo preko stotinu godina, 1768—1817. i ne može igrati nikakve značajnije uloge u javnom političkom životu. Ona pripada krajiškoj kumpaniji ili satniji sa sjedištem u Sv. Ivanu Žabnu. Ovdje stanuje vojni zapovjednik kapetan, po kojem se ovdašnja vojna uprava zove kapetanija. U službi mu pomažu dva-tri poručnika, od kojih se jedan bavi građanskim poslovima (briga za škole, ceste, mostove, obrt, trgovina). Tu se nalazi također zastavnik, ranarnik i više zgrada za stanovanje vojnih službenika i konja. Na isti je način uređena i kumpanija u Farkaševcu kojoj su pripojena sela južno od Cirkvene.

Za sve doba vojne krajine na južnoj strani Cirkvene stoji i dalje stari grad-tvrđa. Slobodna općina Cirkvena imala je ovdje svoje urede i skupštine, pa se zato pretpostavljalo, da je tvrđa sagrađena 1670, kad počinje rad te slobodne općine. Sigurno je da je tvrđa sagrađena oko 1400, i da se kasnije obnavljala i bolje utvrđivala. Oko tvrđe iskopani su duboki šančevi u koje je dolazila voda iz obližnjeg potoka. U tvrđu se ulazilo preko mosta na čigre (zvrk; »na chigah«). Mjesto gdje je bio most kasnije je zasuto zemljom, pa se »u grad na ledini« (»vezda tak oziva se«) ulazilo po suhom.

Kako su se stanovi za vojne službenike u Sv. Ivanu Žabnu sporo gradili, u gradu-tvrđi u Cirkveni stanovao je neko vrijeme kapetan, a kasnije tri poručnika. Ovdašnja hrvatska narodna škola, sagrađena za Josipa II, postala je oko 1800. »oficirska štacija«, u kojoj je također boravio po jedan časnik poručnik.

O počecima cirkvenske osnovne škole ne zna se ništa sigurno. Službu orguljaša vrši ovdje 1704—1715. Antun Oršič, inače općinski bilježnik (»Notarius oppidi«), za posebnu plaću u gotovom novcu i naravi; 1735. Antun Lauterspek, Štajerac, koji je govorio hrvatski i njemački. To su vjerojatno bili i mjesni učitelji. Kao učitelji (»Farni školnici«) spominju se u Župskoj spomenici: 1807. Juraj Goštaj, 1815. Janko Frigan, 1819. Josip Šoštarić-Bačani, 1822. Josip Filipović, 1826. Stjepan Mihalić, 1896—1910. Vilim Dončević itd. U to vrijeme ovdašnja škola ima dva učitelja.

U Sv. Ivanu Žabnu nalaze se u doba vojne krajine dvije škole: hrvatska i njemačka. Tu njemačku školu kao obvezatnu polaze oni dječaci koji su odabrali vojnički stalež kao svoj životni put. Takvih je dječaka vjerojatno bilo i u Cirkveni. Sigurno je da su u ovu školu išli i budući cirkvenski obrtnici.

Sakralne građevine

Sadašnja župska crkva u Cirkveni građena je, kao što smo rekli, od pečene cigle, dakle od čvrste građe, g. 1670, u doba kad je ovo naselje postalo trgovište i slobodna općina. Prema tome, politički, gospodarski i kulturni razvitak išli su zajedno. Slobodna općina je patron ili kolator župe i župske crkve, bira župnika i nastoji svoju crkvu što bolje opskrbiti i ukrasiti. Prema opisu kanonske vizitacije iz g. 1704, svetište je crkve presvođeno, a strop lađe ravan. S južne strane prizidana je crkvi kapela. U crkvu se ulazi na dvoja željezna rešetkasta vrata sa polukružnim završetkom. Crkva ima drveni toranj s dva zvona. Oltari su drveni: glavni Marijina Pohođenja, a pokrajni sv. Josipa, sv. Lovre i sv. Barbare. Oltar sv. Josipa, koji se nekada nalazio u plemićkom dvorcu Sv. Ivanu Zelini, darovao je crkvi general Herberstein, bivši vlasnik nekadašnje cirkvenske feudalne gospoštije. U crkvi su se tada nalazile: propovjedaonica, krstionica, dvije ispovjedaonice, nove orgulje (kupljene u Beču za 83 forinta), srebrni pozlaćeni kalež (ostalo su posuđe ukrali razbojnici). Službu orguljaša, kako smo gore spomenuli, vršio je Antun Oršić, općinski bilježnik, koji je stanovao u svojoj drvenoj kući. I župnički stan bio je tada drven, nedavno sagrađen.

U kasnijem vremenskom razdoblju crkva je više puta popravljana i pregrađivana. 1806. sazidan je sadašnji toranj s kupolom. 1839. uklonjena su tri drvena dotrajala oltara (podignuta 1720) i postavljena nova: glavni i dva pokrajna. 1864. nabavljen je oltar sv. Antuna Padovanskog i sv. Valentina za 650 forinti, a 1865. novi oltar sv. Josipa. Veliko je zvono kupljeno u Zagrebu 1822. Crkva je šindrom pokrivena 1863. Fresko slike Mihe Maleša na triumfalnom luku u crkvi — Kraljica anđela — potječu iz novijeg vremena.

1704. postoje drvene kapele: Rastanka apostola u Farkaševcu, sv. Nikole u Gor. Markovcu, sv. Duhu u vinogradima (danas Cirkvensko Brdo). U novije vrijeme podignute su u ovim selima nove zidane kapele (osim u G. Markovcu), zatim sv. Jurja u Hrsovu, Krista Kralja u Kabalu, sv. Ilije u Ladincu, sv. Antuna Padovanskog u Novom Glogu. Sve su to skromne građevine, opremljene najnužnijim inventarom, te služe svojoj namjeni.[96]

Stanovništvo

Do sredine XVI stolj. stanovništvo je u Cirkveni i okolici hrvatsko, kajkavsko. Od sredine do kraja XVI stolj. stanovnici u selima južno i istočno od Cirkvene bježe pred Turcima u sigurnije krajeve zapadno od Križevaca, a njihovo zemljište ostaje pedesetak godina pusto, nenaseljeno. Oko g. 1597. krajiška vojna vlast, kao što smo gore rekli, dovodi ovamo iz turske Slavonije Hrvate predavce i Srbe uskoke te ih naseljuje u neka sela cirkvenske okolice. Tako su obnovljena stara sela Hrsovo, Bolč, Farkaševac, Kabal, Donji Markovac i stvorena nova sela s novim imenima: Majur, Zvonik i Ivančani, jer su stara, srednjovjekovna imena sela zaboravljena. Novi su stanovnici govorili štokavskim narječjem i zadržali ga do danas.

Kretanje hrvatskog stanovništva u Cirkveni i okolici odvijalo se od 1793. do 1937. ovako: 1793. ima 1925 stanovnika, 1830. 3030 stan., 1880. 3000 stan., 1937. 5220 stan. Prema tome, od 1793. do 1830. poprečni godišnji prirast stanovništva od 15 promila vrlo je povoljan, od 1830. do 1880. minus 0,3 promila vrlo je nepovoljan, od 1880. do 1937. 18,9 promila, dakle, opet je vrlo povoljan, a to zbog doseljavanja novoga stanovništva.

Od 1961—1971. sva sela u okolici Cirkvene bilježe pad stanovništva, Kabal čak 10,1 posto, jedino Novi Glog ima porast 5,1—10,0 posto.

Veći pad stanovništva i osobito nepovoljna starosna struktura opaža se u Cirkveni i Farkaševcu (1,01—1,20).

U ova dva sela poljoprivredom se bavi 70,1—80,0 posto stanovnika, u ostalim selima 80,1—90,0 posto. U društvenom je srektoru zaposleno oko 5 posto stanovnika.

Cirkvena ima 1771. 684 stan., 73 kuće; 1931. 1073 stan.; 1971. 809 stan., 230 domaćinstava.

Brdo Cirkvensko ima 1931. 199 stan., 1971. 201 stan.

Brezine imaju 1771. 274 stan., 19 kuća; 1931. 405 stan.; 1971. 366 stan., 102 domaćinstva.

Bolč ima 1830. 471 stan., 1880. 586, 1931. 700, 1971. 580 stan., 166 domaćinstava.

Donji Markovac ima 1830. 214 stan., 1931. 139, 1971. 111 stan., 33 domaćinstva.

Farkaševac ima 1771. 219 stan., 16 kuća; 1880. 285 stan. 1931, 533 stan.; 1971. 451 stan., 133 domaćinstva.

Gornji (Križevački) Markovac ima 1771. 82 stan., 6 kuća; 1931. 183 stan.; 1971. 168 stan., 45 domaćinstava.

Horsovo ima 1880. 174 stan., 1931. i 1971. 302 stan., 1971. 83 domaćinstva.

Ivančani imaju 1850. 171 stan., 1931. 385, 1971. 287 stan., 79 domaćinstava.

Kabal ima 1830. 150 stan., 1931. 392, 1971. 244 stan., 83 domaćinstva.

Kenđelovac ima 1771. 90 stan., 9 kuća; 1830. 126, 1931. 144, 1971. 215 stan., 62 domaćinstva.

Kuštani imaju 1771. 105 stan., 10 kuća; 1830. 76, 1931. 130, 1971. 156 stan., 47 domaćinstava.

Ladinec ima 1771. 95 stan., 7 kuća; 1830. 142, 1931. 219, 1971. 206 stan., 65 kuća.

Mački imaju 1771. 197 stan., 11 kuća; 1830. 229, 1931. 169, 1971. 146 stan., 33 domaćinstva.

Majur Farkaševački ima 1830. 165, 1931. 167, 1971. 134 stan., 39 domaćinstava.

Novi Glog 1771. 152 stan., 12 kuća; 1830. 144, 1931. 219, 1971. 197 stan., 53 kuće.

Prašćevac ima 1771. 233 stan., 15 kuća; 1880. 242, 1931. 250, 1971. 207 stan., 55 domaćinstava.

Zvonik ima 1830. 241, 1931. 174, 1971. 150 stan., 47 domaćinstava.

Iz ovih i drugih brojeva o kretanju stanovništva u ovom kraju jasno se vidi da stanovništvo od sredine XVIII do sredine XX stoljeća polako raste, a u tri posljednja desetljeća očito opada. Bolje je stanje u selima na prometnici Žabno—Bjelovar zbog uvjeta lakšega života, a teže stanje izvan te prometnice. Starosjedilačke obitelji općenito izumiru: to je više izraženo kod Srba, dok na posjede izumrlih hrvatskih obitelji doseljuju Hrvati iz Zagorja i Gorskog kotara. Razlog opadanju stanovništva manje je odlazak u gradove i inozemstvo, a više tzv. bijela kuga. Posljedica su takvog stanja staračka domaćinstva — teška briga za pojedince i društvo.[97]

TUMAČ:

[1] Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva Zagreb, N. S. I 1895, str. 122. — Z. L., Neustrašivi Cirkvenčani, Večernji list (Zagreb) 3. XI 1977, 10. izdanje. — Laszowski E., Cirkvena kod Bjelovara, Dom i svijet 1923, br. 1.

[2] Rački Franjo, Popis župa Zagrebačke biskupije, Starine JAZU Zagreb, IV, str. 220. — Adamček-Kampuš, Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV i XVI stoljeću, Zagreb 1976, str. 91.

[3] Buturac Josip, »Rovišće«, Kutina 1975, str. 14. — Lovrenčević Zvonimir, Karta plemenskih župa i (ubiciranih) srednjovjekovnih lokaliteta u okolici Bjelovara, 1972.

[4] Buturac, Rovišće, 15.

[5] Codex diplomaticus JAZU Zagreb. V 202.

[6] Arhiv Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, D-VI-58.

[7] Arhiv JAZU, D-VI-94.

[8] Ondje, I d 170 sub O.

[9] Ondje, D-VIIa-98.

[10] Ondje, D-VIIb-5.

[11] Ondje, D-VIIb-6.

[12] Ondje, D-VII -10.

[13] Ondje, D-VIIb-12.

[14] Ondje, D-VIIb-18.
[15] Ondje.
[16] Ondje, D-VIIb-29.
[17] Ondje, D-VIIb-36
[18] Ondje, D-VIIb-28.
[19] Ondje, D-VIIb-41.
[20] Ondje, D-XV-55.
[21] Ondje.
[22] Ondje, I d 170 sub O.
[23] Ondje, D-VIIb-77.
[24] Ondje, D-VIII-1, 2.
[25] Ondje, D-VIII-11. — Arhiv SRH Zagreb, DMV 163.
[26] Arhiv JAZU, D-VIII-58.
[27] Ondje, D-XIV-55.
[28] Ondje, D-VIII-78.
[29] Ondje, D-VIII-84.
[30] Ondje, D-VIII-85.
[31] Ondje, D-X-3.
[32] Ondje, XXI-2/11 (elenk). — D-IX-64.
[33] Ondje, I d 170 sub O.
[34] Ondje, D-VIII-60.
[35] Ondje, D-VIII-80.
[36] Ondje, D-VIII-86.
[37] Ondje, D-VIII-88.
[38] Starine JAZU, XVI, str. 113.
[39] Arhiv JAZU, I d 29 f. 11, V. — D-XII-37.
[40] Dočkal K., Srednjovjekovna naselja oko Streze, Starine JAZU XLVI, str. 152—153.
[41] Arhiv JAZU, D-XI-68.
[42] Ondje, D-XII-72, 74.
[43] Ondje, D-XII-70.
[44] Ondje, D-XII-84.
[45] Ondje, D-XIII-88.
[46] Ondje, D-XII-81.
[47] Ondje, D-XIII-4.
[48] Ondje, D-XIII-52.
[49] Ondje, D-XIV-29.
[50] Ondje, D-XIV-44.
[51] Ondje, D-XV-97. — D-XVI-26. — Svakako je značajno da se i rođaci otimaju za posjed Žabnicu, valjda zbog njegove plodnosti. Petar III sin Nikole III prosvjeduje protiv oca i stričeva koji mu 1471. namjeravaju oteti Žabnicu. U isto vrijeme i Pavlovi sinovi Ivan župnik i Mikula bore se za Žabnicu protiv obitelji Patak. D-XV-38, 39.
[52] Ondje, I d 170 sub B. — D-XIX-38.
[53] Ondje, D-XVII-26, 33, 63, 73.
[54] Ondje, D-XVII-25.
[55] Ondje, D-XX-13.
[56] Ondje, D-XX-17.
[57] Ondje, D-XX-20.
[58] Ondje, D-XX-24.
[59] Ondje, D-XX-48.
[60] Ondje, D-XXI-20.
[61] Ondje, D-XXI-35.
[62] Ondje, D-XXI-41, 47, 53.
[63] Ondje, D-XXIV-22.
[64] Ondje, D-XXIV-67.
[65] Ondje, D-XXIV-109.
[66] Ondje, D-XXV-76.
[67] Vjesnik Zemaljskog arkiva Zagreb, VII, str. 240—241.
[68] Pavičić Stjepan, Moslavina i okolina, Zbornik Moslavine I, Kutina 1968, str. 34.
[69] Adamček-Kampuš, Popisi i obračuni, str. 15, 25, 26, 51, 52, 56, 91, 93, 122, 125, 126.

[70] C. d. JAZU, IX, 311—313.
[71] Ondje, V, 535—537.
[72] Laszowski Emil, Habsburški spomenici, JAZU, Zagreb, II, 429, 447—449, 461—462, 493.
[73] Šišić Ferdo, Hrvatski saborski spisi, JAZU, Zagreb, IV, 185, 192, 193; V, 39, 65, 416, 565, 575, 583. — Starine, JAZU, XXXV, 72, 338—340. — Horvat Rudolf, Povijest Hrvatske I, 240—242, 266, 274, 278.
[74] Ondje, 359.
[75] Šišić, Hrvatski saborski spisi, IV, 204, 583; V, 323, 403, 416. — Adamček-Kampuš, Popisi, 136, 154, 161, 431, 571.
[76] Zaključci Hrvatskog sabora, Zagreb, Arhiv SRH, I, 6, 44, 76.
[77] Ondje, I, 132. — Ivančan Lj., Aleks. Mikulić de Brokunovecz, Bogoslovska smotra Zagreb, 1933.
[78] Zaključci HS, I, 225. — Kaptolski arhiv Zagreb, Loc. cred. B 10. Lad. Kerečenji i Ivan Budor 1610. složno istupaju protiv Nikole Malenića.
[79] Zaključci HS., I, 225, 229. — Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva N. S. Zagreb 1895, I, 122.
[80] Ondje. — Vjesnik Zemaljskog arkiva, IV, 68.
[81] Zaključci HS., I, 296.
[82] Župska spomenica Cirkvena (Župski ured), str. 26 i d.
[83] Vjesnik HAD, kao gore.
[84] Župska spomenica, k. g.
[85] Zaključci HS., I, 343, 350, 379, 392, 396.
[86] Ondje, II, 23, 63, 80, 82, 92, 101, 102, 127, 138.
[87] Zaključci HS., I. Priložena karta.
[88] Buturac, Rovišće, 46.
[89] Barlè Janko, Imena svećenika prigodom zagrebačke sinode, Katolički list Zagreb 1913, str. 66. — Župska spomenica Cirkvena.
[90] Zaključci HS., V, 190; VI, 74, 260, 305; VIII, 152, 185, 209, 230. — Krčelić A. B., Annuae ili Historija, 136, 137.
[91] Zaključci HS., V, 192.
[92] Ondje, 4, 142, 143, 152, 190, 292.
[93] Krčelić, 339, 474, 493, 501, 534. — Zaključci HS., VIII, 160—161.
[94] Župska spomenica Cirkvena, 22—26.
[95] Zaključci HS., VIII, 278—279, 289, 301—302, 308, 312, 313; IX, 58, 95—96, 157, 163—164, 169, 212, 293, 373; XI, 180.
[96] Župska spomenica Cirkvena. — Nadb. arhiv Zagreb, Kanon. vizit. arhiđakonata Kalnik I, II, IV, VII.
[97] Arhiv SRH Zagreb, Generalatus Varaždin prot. IV. — Calendarium Zagrabiense 1830. — Schematismus archidioecesis Zagrabiensis. — Vresk Milan, Prigorje Kalnika, Radovi instituta za geografiju, br. 13, Zagreb 1976.

POSEBNI OTISAK IZ KRIŽEVAČKOG ZBORNIKA II, 1982.
GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: VLADO SRIMŠEK.
TISAK: ZADRUŽNA ŠTAMPA ZAGREB, ILICA 35